

mot també antic³ Doncs bé, un mot pre-romà absent dels dominis occità i castellà, i fins dels nostres Pirineus, per més que sigui típic i quasi general en la nostra llengua, no té gaires perspectives de ser cèltic, i tenint tan forta aparença indoeuropea, semblaria més aviat sorotàptic, d'acord amb la seva aparició en els Ploms (car tampoc Marcellus no seria inaccessible a aquest corrent), com sigui que el lèxic sorotàptic i el dels celtes havia de ser molt paral·lel, i el prefix EKS- fou no sols itàlic, grec i cèltic sinó en general de tots els dialectes de l'ampla zona transalpina i transpàtica d'on provingueren aqueixos pobles. L'explicació semàntica i formativa ja l'hem apuntada: EKS-KING- era una bona base per a un objecte destinat a posar en marxa, i igualment aplicable als animals, que als homes que hom junyia a la marxa d'un guaiador. La terminació sufixal -ARO/ARIO-, tan desenrotllada en cèltic i en itàlic no ho fou menys en els altres llenguatges indoeuropeus de tota aqueixa zona.

El fet que el nostre mot sigui tan viu a les Illes i entorn de l'Ebre, però no en les terres circumpirenaiques, és el que m'havia inspirat la recerca d'alguna explicació a base del mossàrab o l'àrab (BDC xxiv, 33, cf. *EntreDL* III, 111): amb el sufix romànic -air el mossàrab hauria format un derivat *šar(a)kaïr sobre el mot àr. šár(a)ka o šarak 'corretja de cuir'. Aviat me'n vaig penedir, i entre altres precisament per la raó que hi oposa Moll (suplement *eixanguer* que posa a la e- l'AlcM), però no sols per l'escepticisme que inspira el que la -r- es dissimilés pertot en *n*; i perquè aquesta base híbrida romano-àrabiga és tant o més postulada que la pre-romana, amb cert desavantatge encara pel fet de l'hbridisme i el ser dues hipòtesis en lloc d'una; sinó per altres escrúpols fonètics: si partim de la variant šarak- s'agreugen les dificultats vocàliques, i si partim de šark- es fa més improbable encara que la *k* se sonoritzés. No hi havia inducció ferma per part del mossàr. širkáïr 'cabana' (RMa.), puix que és de sentit tan allunyat: aquest ha de ser la base del cast. *chiquero* 'cort de porcs', però deu venir de CIRCUS, i no pas relacionar-se ni amb l'àr. šár(a)ka ni amb *eixanguer*; i el nom del llogaret *Xinquer* de la serra d'Espadà vindrà més aviat del tipus *chiquero*; però fins i tot la possibilitat d'ajuntar-lo amb *eixanguer* a base de la idea de 'cercle', no fóra ferma ni com a indicatiu d'aquella etimologia errònia, tot i que molt va ajudar a suggerir-me-la.

DERIV.: **Eixinguera* (V. en la nota de l'Arx. Ll. Salv.). *Eixingueró* (Gandia, AlcM).

¹ *Ver-cingeto-ris* és doncs 'el gran rei dels homes-en-marxa (els guerrers)'. Per a aquest gran conjunt onomàstic, veg. Horst Schmidt, *ZCPb.*, 1957, pàgines 72, 109, 137; Holder, *Alt. Spr.* I, 14667, 1488; III, 1220; Stokes-Bezz., 26, 77; Gröhler, *Frz. ONN* I, 172; Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, 51, 28, 29, 43, 79, 80, 30, 74, 111, 144. — ² Per evitar possibles marrades futures advertim que ni a l'Alt Aragó, car si bé el que a Bergua anomenen *θiηγιέλο*, entre altres coses, designa l'eixanguer, aquest mot és *cingliello* amb els mateixos significats, com ho

vaig sentir ja a Biescas de Tena (1966): es tracta, doncs, d'un diminutiu de CINGULUM, sense cap relació amb *eixanguer*. Eliminant altres paronímies: el sanabrès *ššugéïro* que, entre altres corretges designa l'eixanguer, ve de **so-jugueiro* SUB-JUG-ARIU, com demostra Krüger (RFE x, 153-6; v, 32-3) i amb certes contaminacions hi ha *xeneiro* a la Cabrera Baixa (ib. xi, 196) i fins *xango* en algun parlar galleg (Carré), en els quals hi pot haver influència de la família de CINGERE i de la de *xangada* = port. *jangada*, de conegut origen asiàtic. — ³ Ja en Llull, i l'àrea de *correïcs* o *koréïcs* comprèn avui Ribagorça (des de Tamarit), Pont de Suert, Barravés (BDC vi, 35), Boí, Cardós i Vall Ferrera, Castellbò i Ripoll (veg. *CORRETJA*; AlcM, §§ 4 i 5; BDC xi, 93, xix, 121). Tampoc en el domini rossellonès s'usa *eixanguer*, siestic prou informat.

Eixàquera, eixaquia, V. DCEC (ACHAQUE) i cf. ací ENGEGAR.

Eixarc, com a cogn. o NL és evident per raó fonètica que no pot venir de l'àr. *šarik* (com suggereix AlcM, per al qual veg. DCEC EXARICO). En el fons s'identificarà amb el següent. *Nou d'exarc* 'nou moscada', com indico breument en el DCEC (nota a JALOQUE), ve probt. de l'àr. *aš-šaraq* 'l'Orient' per tal com l'arbre que produeix aquest fruit es fa a la Índia; és un mot documentat sobretot en català, en llistes de drets d'importació, a la Lleuda de Cotlliure de 1249 (RLR II, 347), tarifa de Barcelona de 1271 (*EntreDL* I, 155, § 1), al costat i com a varietat de les «nous noscades» a les de Tortosa (*CosTort.*, ed. Ol., pp. 389, 404); «altre maçapà on havie *nou d'exarch*. 3 onces e miya», inv. d'una apotecaria de Cervera de 1373 (BABL VI, 198); «ages spècie, nou moscada e *nou d'exarch*, e clavells», Llibre de Cuina val. del S. XIV (BSCC XVI, 163); oc. ant. *nux de xarch* (*notz ysserca, not ycherca*), Rom. XLIII, 241-3; cast. ant. (S. XIII) *nuez de yxarca* (RFE IX, 272-3).

⁴⁰ *Eixarcelladura, eixarcellat*, V. *eixartellat* (ARTICLE/artell, si bé potser no és una mera errada de lectura, car sembla haver-hi realment formes vives en -rs- al Ross., sinó amb contaminació d'eixàrcia/XARXA o de circell/CERCLE).

⁴⁵ *Eixàrcia, eixarciat*, V. *xarxa*

EIXARCOLAR i dialectalment *sarclar* 'arrencar la mala herba, birbar, entrecavar', del ll. SARCULARE id., si bé en part es tracta d'un derivat EX-SARCULARE; és un derivat de SARCŪLUM 'eina d'eixarcolar', per la seva banda, derivat instrumental del verb ll. arcaic SA(R)RIRE d'aquest significat, substantiu que una mica modificat en SARTICULUM ha passat al català en la forma *eixartell*. □ 1.ª doc.: *exercolar*, Llull; *serclar*, 1292.

«Unam spadadam et *sercladam* et plantadam quolibet anno» en un doc. de Talteüll de les Corberes, de l'any 1292 (*InvLC*, s. v. *espadada* i *plantada*). Llegim ja en Llull «enaxí con los lauradors *exercolen* los blats e-ls denejen ---». La forma en *s-* ha predominat